

Паљење наше Цркве Светог Саве у Њујорку велика је опомена, јер се при српским православним црквама у свету налазе матичне књиге и значајна архивска грађа, прикупљана током векова

Упућеност Срба на Трсту има вишевековну историју, наглашава за наш лист историчар др Мирослав Перишић, директор Архива Србије, указујући на досадашње резултате вишегодишњег рада ове националне институције на сређивању, обради и заштити архивске грађе у Архиву Српске православне црквене општине у Трсту.

Рад на овом значајном и обимном послу Архив Србије је започео још 1982, али је прекинут 1990. и настављен 2008. године.

Реч је о само једном делу ширег стратешког пројекта сређивања и заштите архивске грађе српског порекла ван граница Србије и истраживању архивске грађе значајне за историју српског народа, а налази се у страним архивима.

У садашњој фази, Архив Србије реализује наведени пројекат у Трсту, Бечу, Сентандреји, Дубровнику, Венецији, Москви и Истанбулу, а у плану за следећу годину је, према речима директора Перишића, и ангажовање стручњака Архива Србије у српским црквама у Шибенику и Лондону.

У оквиру таквог пројекта су и завидни резултати које је Архив Србије остварио протеклих година у Архиву Српске православне црквене општине у Трсту, где је и ове године стручни тим у саставу Јелица Рељић, руководилац пројекта, Ана Кос Вујовић, Александар Марковић и Миомир Комаров радио на обради и заштити архивске грађе.

Директор Мирослав Перишић открива да су осим обраде грађе за период од 1932. до 1957. године и наставка рада на ревизији и изради сумарног инвентара „Старе архиве“ од 1754. до 1844. године, овог пута дигитализоване матичне књиге рођених, венчаних и умрлих за период од 1772. до 1954. године.

Настављена је дигитализација „Старе архиве“ (Веццхио Арцхивио) за период 1752–1837, затим „Додатак Старој архиви 1751–1837“ (Аппендице ал Веццхио Арцхивио) и књига посетилаца храма Светог Спиридона.

Такође је започет рад на истраживању и дигитализацији архивске грађе Црквене општине из периода 1914–1918. године.

Руководилац пројекта Јелица Рељић, архивски саветник у Архиву Србије, која је радећи више година на овом пројекту стекла и најдетаљнији увид у обим и садржај архивске грађе у Архиву Српске православне црквене општине у Трсту, истиче да је грађа сачувана захваљујући чињеници да су Срби у Трсту још 1793. донели смернице у канцеларијском пословању.

У овом архиву налази се 760 кутија и регистратора разних списа и више од 350 административних књига међу којима се налазе подаци и документа о насељавању Срба у Трсту и околини, пописи досељених Срба, документа о њиховом организованом црквеном животу, раду на доношењу статута, тежњама за отварање српске школе, уређењу православног гробља, конкурсима за градњу цркава (прве из 1753. и друге, освештане 1869), подизању капела и њиховим приложницима, помагању устаницима у Србији против турске власти, отварању српске школе, забавишта и читаонице, црквеном хору и хоровађама, обележавању црквених празника, организовању и окупљању око културних и просветних друштава, о српским кућама и њиховом одржавању, свештеницима и братственицима, богатим српским породицама – дародавцима и њиховим легатима.

Реч је о веома богатом архиву, који садржи и документа о помоћи црквене општине српским удружењима, друштвима и православним црквеним општинама у Далмацији, Босни, Херцеговини, Црној Гори, јужној Србији, Славонији, Хрватској и Бечу, као и везама са Србијом. Сачуван је и део школске архиве, архиве Српске православне парохије, затим архиве „Фонда за избеглице“, преписка са Србима из емиграције из друге половине 20. века. Посебну пажњу завређују писма Вука Стефановића Караџића, Павла Соларића, Лукијана Мушицког, Јоакима Вујића, као и рукопис Никифора Вукадиновића о историји Српске православне црквене општине у Трсту.

Архив поседује и богату збирку планова и скица храма Светог Спиридона, Српског православног гробља „Св. Ђорђе“ и зграда у власништву Црквене општине.

У Архиву Србије истичу да је значај сачуване архивске грађе у Архиву Српске православне црквене општине у Трсту немерљив.

– Трст је у прошлости био једно од најзначајнијих духовних средишта Срба ван Србије и његова улога у српској историји је велика. Трст је најпре био прибежиште Србима који су се склањали од турске власти, нудећи им могућност за преживљавање. Вредним радом у каснијим генерацијама, српске породице и појединци у Трсту су економски значајно ојачали и велелепним здањима која су подигли уградили су себе у културну и урбану историју модерног Трста. Значајно су порадили на снажењу и очувању српске националне свести, својим дародавством задужили Српску православну црквену општину у Трсту и друге православне црквене општине. Трст је био не само стециште српске интелектуалне и политичке елите у 19. веку, већ и, посредством српског генералног конзула Хаима Давича, једна од најзначајнијих међународних политичких осматрачница Краљевине Србије крајем 19. века. Давичови погледи, што се може видети из његових извештаја Министарству иностраних дела Краљевине Србије, допирали су до Скадра, Рима, Беча, Далмације – истиче др Перишић.

Директор Архива Србије истиче безрезервну подршку Министарства културе и Српске православне цркве у раду на овом пројекту, а посебно помоћ Српске православне црквене општине у Трсту и њеног председника Златимира Селаковића. Када буду обрадили и дигитализовали документа по свим савременим архивистичким стандардима, проучаваоци ће бити у могућности да стичу нова сазнања о историји Срба у Трсту и значају овог града, напомиње наш саговорник.

– Паљење наше Цркве Светог Саве у Њујорку велика је опомена, јер се при српским православним црквама у свету налазе матичне књиге рођених, венчаних и умрлих и значајна и обимна архивска грађа, па би њихово евентуално њихово нестајање значило и брисање писаних трагова о постојању Срба ван матице. Због тога ће Архив Србије

предложити убрзану реализацију пројекта дигитализације матичних књига и архивске грађе при нашим црквама у иностранству. То је амбициозна замисао, али није неостварива ако таквом пројекту држава и црква дају приоритет у наредним годинама. Такав пројекат помогла би и дијаспора, посебно појединци који имају осећај за значај очувања идентитета и доказа о српском постојању – каже директор Архива Србије др Мирослав Перишић.

(Политика)